

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΒΙΟΝ

Σωτήρης Μανωλόπουλος

Η Elsa Schmidt Kitsikis πρόσφατα δημοσίευσε και στα Ελληνικά μια αληθινή Αναφορά στον Βιον συνδέοντας με πρωτότυπη σκέψη και πηγαίο συναίσθημα το έργο του με τα δικά μας ερωτήματα καθιστώντας τις αναζητήσεις μας σχετικές με τις έννοιες που ο Βιον ανέπτυξε. Το σκέπτεσθαι του Βιον παρουσιάζεται-ερμηνεύεται από την Elsa Schmidt Kitsikis στο έργο της ζωής, στο έργο της σκέψης και στα έργα που δημοσίευσε ο Βιον. Χρειαζόμαστε τέτοιους δημιουργικούς τρόπους για να προσέχουμε, να επιλέγουμε, να μετασχηματίζουμε το πλήθος των δεδομένων ώστε να μην είμαστε ασύνδετοι, χωρίς σημασίες.

Η ζωή είναι έργο. Ο Βιον παρουσίασε δημοσίως τι υπέφερε προσωπικά. Έγραφε στα παιδιά του: Διώγαμε για απλά στοιχεία, όπως ο ήλιος, ο αέρας, η βροχή, το σύννεφο, η ευτυχία, που γίνονται κατάλληλα να ανήκουν ψυχικά αν τα μεταβολίσουμε με την φαντασία μας. Αναζητούσε την Ινδία, που υποχρεώθηκε να αφήσει στα 8 του; Ό,τι και να έκανε δεν είχε σημασία, έλεγε και ξανάλεγε στις προσωπικές εξομολογήσεις, δεν το άξιζε προσωπικά. Έτυπτε τον εαυτό του; Ίσως. Νομίζω όμως ότι αφαιρούσε έτσι τη προσωπική του ζωή. Το έργο μεταβολισμού της εμπειρίας είχε σημασία για τον Βιον.

Χρησιμοποιούμε έναν συνδυασμό μύθου και ιστορίας για να πλάσουμε την αλήθεια (Potamianou, 1985). Ένα μείζον επίτευγμα είναι η ιδέα του παρελθόντος. Ένα άλλο είναι η του δημοσίου χώρου. Αυτά τα επιτεύγματα βασίζονται στην λειτουργία του τρίτου. Εντούτοις οι ρίζες τους αντλούν υλικά από τις ναρκισσιστικές αυτοερωτικές, αισθησιακές-συναισθηματικές διαδράσεις βρέφους-μητέρας. Αυτές οι πρώιμες διαδράσεις ενεργοποιούνται αργότερα στη ζωή μιας ομάδας.

Ο Βιον (1970, p. 3) μελέτησε πώς το άτομο επηρεάζεται από την ομαδική συναισθηματική κατάσταση. «Είναι επομένως αδύνατον να δώσουμε ορθές ερμηνείες ... εκτός εάν εκτιμήσουμε αυτήν την κατάσταση». Μπορούμε να επιφέρουμε μια αλλαγή στην κοινωνική μας ομάδα και να δημιουργήσουμε εξ αυτής ένα δημόσιο χώρο όταν δηλώνουμε την αλήθεια, δηλαδή, όταν συμβολοποιούμε την συναισθηματική της κατάσταση. Μετά προχωρούμε στην γλώσσα της επίτευξης, που

περιλαμβάνει την γλώσσα που είναι και ένα πρελούδιο στην πράξη και μια πράξη αφ' εαυτής (Bion, 1970, σ. 125).

Η παρουσίαση της ιδιωτικής γνώσης δημοσίως είναι θεμελιώδης στην ανθρώπινη φύση. Αφορά την επανάληψη η οποία κατ' ουσία δομεί το υποκείμενο. Επειδή ό,τι κάνουμε είναι στην βάση του υποκειμενικό έχουμε ανάγκη να έχουμε κάποιον να προσέχει, να έχει τον νου του και να ρίχνει μια ματιά πάνω μας. Οι επαναλήψεις μας είναι παρουσιάσεις των ιδιωτικών μας διεργασιών στην εσωτερική [ανάμνηση] ή στην εξωτερική [πράξη] πραγματικότητα για επεξεργασία. Οι εμπειρίες μας πραγματοποιούνται όταν διατυπώνονται, εκφράζονται, και γίνονται συνειδητές. Αποκτούν ουσία, γίνονται ουσιαστικές σε κάθε βήμα των διαδικασιών μετασχηματισμού τους. Οι αποκρίσεις των άλλων τους παρέχει φιλοξενία σε έναν χώρο νοημάτων όπου μπορούν να παρασταθούν, να πάρουν μορφή και ταυτότητα. Η έκφραση ευνοεί την ελευθερία της σκέψης και για αυτό εγείρει αντιστάσεις στο άτομο και στην ομάδα.

Η 'talking cure', είναι θεραπευτική διότι δίνει την ευκαιρία στο υποκείμενο να συγγράψει με έναν άλλο συγγραφέα τα στοιχεία σε συναισθηματικές εμπειρίες, να αποκαταστήσει την συνοχή του. Οι ιδέες γεννιούνται, ζουν, παίρνουν μορφή και αλλάζουν όταν τις κοινοποιούμε στο συνειδητό μας και στους άλλους. Δημοσιοποιούμε την κατανόηση όταν αισθανόμαστε έτοιμοι να εξετάσουμε περαιτέρω τα στοιχεία της.

Η Elsa Schmidt Kitsikis καθιστά συναρπαστική και προσβάσιμη στην κατανόησή μας την δύσκολη θεωρία της λειτουργίας άλφα. Γράφει: «Ο Bion επεξεργάζεται ... με αφετηρία την έννοια της λειτουργίας-άλφα, μια διευρυμένη θεωρία του προσυνειδητού που έχει ως κομβικό σημείο την ενεργό συμμετοχή της συγχρόνως στις εννομητικές διαδικασίες και στις ασυνείδητες διαδικασίες της ψυχικής δραστηριότητας»[σ. 74]. Το μοντέλο του προσυνειδητού συνδυάζεται με την δεύτερη τοπική.

«Αν η λειτουργία-άλφα είναι αποτελεσματική, παράγονται στοιχεία-άλφα που μπορούν να πληρούν τους όρους των σκέψεων του ονείρου. Αν είναι διαταραγμένη, δεν υπάρχουν μετασχηματισμοί στο επίπεδο των εντυπώσεων των αισθήσεων. Τότε έχουμε να κάνουμε με τα στοιχεία-βήτα, που βιώνονται όχι ως φαινόμενα αλλά ως 'πράγματα καθ' εαυτά'... [σ. 75]... «Αν δεν υπάρχουν παρά στοιχεία-βήτα, που δεν

μπορούν να καταστούν ασυνείδητα, δεν υπάρχει ούτε απώθηση ούτε μάθηση. Τότε έχουμε να κάνουμε με άψυχα αντικείμενα εκεί που φυσιολογικά θα έπρεπε να υπάρχουν πρόσωπα. Αυτή η κατάσταση ... προέρχεται από μια 'εξαναγκαστική σχάση'. Ο Bion μας περιγράφει την πάλη για την επιβίωση του νεογνού το οποίο επιτελείται με λιμοκτονία εξαιτίας αυτής της σχάσης που αναγκάζεται να κάνει ενώπιον του φόβου για την επιθετικότητα, την δική του ή εκείνη του άλλου. [...] Η αγάπη ... προκαλεί φθόνο και ζήλεια σε ένα τρίτο αντικείμενο αποκλεισμένο από αυτήν. ... 'Είναι ο φόβος του θανάτου από λιμοκτονία που ωθεί το νεογνό να ξαναθηλάσει. Τότε συντελείται μια σχάση ανάμεσα στην υλική και στη ψυχική ικανοποίηση' (1962b). Αυτή η σχάση έχει ως συνέπειες την άπληστη αναζήτηση του χαμένου αντικειμένου από το άτομο και μια αυξημένη εξάρτηση από τα υλικά αγαθά, την ανικανότητα να βιώσει αγάπη για τον εαυτό του και για τους άλλους, την ολοκληρωτική εξάρτηση από το άψυχο αντικείμενο, που μόνο αυτό μπορεί να του προσφέρει τα μέσα επιβίωσης. Προκύπτει η καταστροφή της λειτουργίας-άλφα και η απουσία κάθε επένδυσης αντικειμένου 'που δεν μοιάζει με ρομπότ'» [σ. 76-77]. Αυτή είναι μια πολιτική σκέψη.

Κάθε προσπάθεια να εκθέσουμε κάτι από τον εαυτό μας έξω σημαίνει μια αποκήρυξη της παντοδυναμίας και μια αντοχή στην οδύνη του πένθους. Το τραγικό στον Οιδίποδα είναι ότι ο Σοφοκλής τοποθέτησε καταστροφικές κινήσεις στην σφαίρα της σκέψης που αφηγείται την επανάληψη – ως υπεύθυνο υποκείμενο. Η καταστροφική επανάληψη εικονογραφείται από την επιδημία του λιμού που έπεσε πάνω στην Θήβα. Όλα τα φράγματα, κάθε ιεραρχία, πολυπλοκότητα και διαφοροποίηση διαλύεται. Μια ριζική οριζοντικοποίηση επικρατεί. Ενώπιον της καταστροφής δεν υπάρχουν κριτήρια της πραγματικότητας.

Από την άλλη μεριά το τραγικό έγκειται στις κινήσεις της εσωτερίκευσης των ενορμήσεων, στην απαρτίωση και στην διαφοροποίηση. Στην δημοκρατία, σε αντίθεση με τον δεσποτισμό, αυτό που απαγορεύεται ... δεν αποκλείεται από τη σκέψη. Εμείς είμαστε οι seers αλλά σύντομα αντιλαμβανόμαστε ότι είμαστε πάνω στην σκηνή με τον Οιδίποδα.

Η ιδέα του Bion (1962a; 1962b; 1963; 1970) για την δημοσιοποίηση [publication] είναι μια όψη του σκέπτεσθαι... Αναφέρεται στις ενέργειες μέσα από τις οποίες η ιδιωτική γνώση γίνεται δημόσια. Γράφει: «Τα προβλήματα που απαντώνται μπορεί να θεωρηθούν ως τεχνικά και συναισθηματικά. Τα συναισθηματικά προβλήματα

συνδέονται με το γεγονός ότι το ανθρώπινο πλάσμα είναι ένα πολιτικό ζώο και δεν μπορεί να βρει εκπλήρωση εκτός ομάδας και δεν μπορεί να ικανοποιήσει καμιά συναισθηματική ενόρμηση χωρίς έκφραση του κοινωνικού της συστατικού. Οι ενορμήσεις, και εννοώ όλες οι ενορμήσεις και όχι απλά οι σεξουαλικές είναι ταυτοχρόνως ναρκισσιστικές. ... Το τεχνικό πρόβλημα είναι αυτό που αφορά την έκφραση της σκέψης ή στην σύλληψη στην γλώσσα, ή το αντίστοιχό της στα σημεία» (Bion, 1962a, σ. 309).

Οι ιδιωτικές μας συλλήψεις (αποτέλεσμα του ζευγαρώματος μεταξύ προσυλλήψεων και πραγματοποιήσεων) αναζητούν μια απόδειξη-μαρτυρία [evidence] μέσα από την δημοσιοποίηση για να αποκτήσουν μια οικουμενική ποιότητα (Bion, 1962b, σ. 101). Η δημοσιοποίηση παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην ωρίμανση της ψυχής. Μπορούμε να θεωρήσουμε τον μύθο ως ένα στάδιο στην δημοσιοποίηση, στην επικοινωνία της ιδιωτικής γνώσης του υποκειμένου στην ομάδα του (Bion, 1963, σ. 92). Στην θεωρία του Bion (1965, σ. 107, 115) η σφαίρα της σκέψης είναι ένας χώρος που καταλαμβάνεται από μη-πράγματα [no-things]. Είναι «ο χώρος όπου...» το μη-πράγμα [no-thing] είναι.

Το υποκείμενο γεννιέται στις επαναλήψεις όπου οι προ-έννοιες της πρωταρχικής σκηνής του με πραγματοποιήσεις γίνονται έννοιες (Bion, 1962). Αυτό που πραγματοποιείται είναι η δυνατότητά του να συνδέεται σε πλέγματα νοημάτων, να ανήκει σε δίκτυα συνδέσεων, επιτρέπει την συνύπαρξη των πρωτογενών με τις δευτερογενείς διαδικασίες, να μην αγωνιά για την αυτονομία του, αλλά να μπορεί να μοιράζεται με τους άλλους τις συναισθηματικές του εμπειρίες, να διατηρεί μια λειτουργική σχετικότητα με τον κόσμο, να μην είναι άσχετο και αδέσποτο επειδή αυτοί που θα το κρατούσαν μέσα του έπεσαν και το άφησαν να πέσει. Αυτό που διακυβεύεται είναι η αληθινή καταγωγή του: η πραγματική συμμετοχή και πρόσβαση σε αυθεντικές εμπειρίες σε αντίθεση με την ασθενική σύνδεση με αντικείμενα. Διακυβεύεται η πρωτοτυπία: η αυτονομία και η επαφή του με ασυνείδητες διεργασίες.

Η Elsa Schmidt Kitsikis μας έδειξε τι εννοούσε ο Bion όταν έλεγε ότι η γνώση δεν είναι ένα πράγμα που έχουμε αλλά μια σύνδεση του εαυτού μας με αυτό που γνωρίζουμε.

Bion, W. R. (1962a). A theory of thinking, *International Journal of Psycho-Analysis*, vol.43. Reprinted in *Second Thoughts* (1967).

Bion, W. R. (1962b). *Learning from Experience* London: William Heinemann. [Reprinted London: Karnac Books].

Bion, W. R. (1963). *Elements of Psycho-Analysis*, London: William Heinemann. [Reprinted London: Karnac Books].

Bion, W. R. (1965). *Transformations*. London: William Heinemann [Reprinted London: Karnac Books 1984].

Bion, W. R.(1970). *Attention and Interpretation*. London: Tavistock Publications. [Reprinted London: Karnac Books 1984]